

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Engraving by J. J. Schiøtz.

SVENSTRUP

i Sjælland, opført 1670.

SVENSTRUP

i Sjælland, opført 1670.

 Paa hofstaaende Prospect staar urigtigt 1670 istedetfor 1782.

Uf Navnet Svenstrup fandtes og findes mange Gaarde og Byer her i Landet, alene af Hovedgaarde to i Sjælland, een i Jylland, een i Skaane, og af de Byer eller Bøndergaarde, som endnu føre dette Navn, kan gierne een og anden i ældre Tid have været en Hovedgaard. Det Sventrup, hvortmed vi her ville beskæftige os, men let kunne komme til at forveksle med een af dets Navnebrødre, ligger i Borup Sogn Ramsø Herred i Kjøbenhavns Amt, to Mile Vest for Kjøge, ventligt og hyggeligt, trindt omgivet af Skove, Marker, Eng, Bønderbyer og Kirker: nogle Smaaøser bringe den Afveksling i Landskabet, som man altid savner, hvor man ikke seer Vand.

Svenstrup er en ældgammel Hovedgaard, der i det 15de Aarhundrede benævntes Brødre-Svenstrup, medens en By i Daastrup Sogn, en halv Mil nordligere, endnu kaldes Søster-Svenstrup. Gaarden nævnes uidentvilt første Gang i Aaret 1437, da Otto Fosø til Vognserup qvitterer Hr. Steen Basse til Lybjerggaard for Modtagelsen af den Pantsum, for hvilken han havde havt Svenstrup i Pant: rimeligviis er det denne Gaard, Talen er om, som da har været iblandt det meget Gods, denne vor gamle Beskjend fra Lyfkesholm enten havde arvet efter sine Fædre eller faaet med sin Fru, Illiane eller Ellen Bjørn, den rige Hr. Johan Dilsens Datter. Hr. Steen Basse, som var saa særdeles gavmild imod Johanniterne i Antvorskov, har formodentlig skænket dem Gaarden, hvis Historie nu bliver sikker. Priorien i Antvorskov-Kloster, Hr. Jens Brun, bortbyttede i Aaret 1434 Hovedgaarden i Brødre-

Svenstrup med tiliggende Jord og Gods til Roskilde Biskopsbord for Brorup Hovedgaard ved Slagelse, Havrebjerg og mere Gods: det var Biskop Duf Daa, som med Capitlets Samtykke foretog dette Magesifte, hvortil Priorien var bemyndiget af sit Klosters Convent.

Svenstrup Lehn bestod da af følgende:

Svenstrup Hovedgaard, hvortil kunde faaes 3 Lafter eller 144 Ld. Korn sjællandsk Maal, ligemeget af hver Slags, Rug, Byg og Havre. Dertil 8 Gaardsløder eller Ugedagsstjenere i Svenstrup By, hvilke gjorde Høvarbejde hver Dag, men ingen Afgift svarede; i Grønolte 10 Gaardsløder eller Ugedagsstjenere, der ligesledes gjorde Arbejde hver Dag, men ingen Afgift svarede; Hælle og Hællefang, mellem Sventrup og Grønolte, laae øde og er nu ei mere til; Bastebjerg 1 Gaard, Lille Borup 1 Gaard, Lambertorp eller Lammestrup 6 Gaarde, Skæverup 1 Gaard, Gammeryt eller Gammerrød 5 Gaarde, Gløvefæde eller Klovested 2 Gaarde, Rymmerløf eller Kimmerløv 6 Gaarde 1 Bol og en Præstegaard, Slimminge i Høverstov Herred 1 Gaard, Volberslev 2 Gaarde, Snefferup i Ringsted Herred 4 Gaarde, Nagerup 2 Gaarde, Vigersked 1 Gaard, Qvanløse eller Qvarmløse i Meerløse Herred 1 Gaard, Hæstle Mølle ved Eltebrodam. — Det hele Lehn udgjorde 1 Hovedgaard med 18 Gaardsløder eller Ugedagsstjenere, 33 Gaarde og Halvgaarde, 1 Præstegaard, 1 Bol, 1 Mølle; desuden ved Hovedgaarden 1 Enemærkelse, 1 Hæledsø samt 2 Steber, stiftede til Kælefangst og Mølleanlæg. For at afrunde Eiendommen tilbyttede Biskoppen sig endvidere af Skovlø-

SVENSTRUP

i Sjælland, opført 1670.

her — nu Herlufsholm — hele Kirkeborup By, der udgjorde 3 Gaarde, 1 øde Gaard, 6 Bol og 1 Mølle, og lagde dette Gods til Lehn, hvilket nu svarede i aarlig Afgift: 9 Læster $3\frac{1}{2}$ Pund — 446 sjæll. Tønder — Byg, 1 Læst — 40 Tdr. — Meel, 5 Tdr. Havre, 4 Tdr. Smør, 1 Mark Sølvs — 11 $\frac{1}{2}$ Rod fint Sølvs eller 12 Rdl. 5 Mk. 11 $\frac{1}{2}$ s., — 2 Stude, 17 Svin, 17 Faar, 17 Lam, 17 Gjes, 90 Høns og besidd af en Hovedgaard med 18 Gaardsløder, 36 Gaarde og Halvgaarde, 1 øde Gaard, 7 Bol, 2 Møller og 1 Bræstegaards Hertilighed.

Biskopperne bortforlehnede Svenstrup ligesom deres øvrige Lehn til Adelsmænd, meest af deres Slægtninge; af saadanne Lehnsmænd nævnes Jep Mortensen i Svenstrup 1463, Hans Jversen af Svenstrup 1494, Jørgen Podeduff, som fik Lehnet 1525 og døde under Ørens Felde, idetvovl War 1535. Lehnet blev derefter henlagt under Biskoppens Fideiucur og besyret ved en Foged, indtil Reformationen Aaret efter dragne dette som alle andre geistlige Godser under Kronen. — Kongen forlehnede det 1539 til Fru Karine Breide uden al Afgift; hun var gift med Gunde Lange til Breininge og døde 1550; rimeligviis havde hun det i Pant for laante Penge. — 1551 fik Kongens Hoffinder Michel Schesteb Kronens Gaard Svenstrup med Svenstrup By, Grønolt, Borup, Borup Mølle, Ramstrup og Kymmerløf qvit og frit, uden al Afgift sin Livstid, dog at han skal bygge og boe her i Riget og tage en indfødt adelig Jomfru til sin Hustru; Aaret efter fik han Lehnbrev paa Gaaneløster, hvor han udsferligere er omtalt. — 1565 blev Svenstrup pantsat for 850 Tjohimdbaler og 150 Guldghden til Fru Birgitte Wille, dog var derfra undtaget Kimmerløf By med 9 Gaarde, som hun fik særskilt i Pant Aaret efter. 1569 udstedtes der en kong. Bevilling for alle Kronens Tjenere til Svenstrup at have deres Nødtørst af Inderaand, Bygnings- og Høvstemmer af Vindløder i Svovene, dog at de dermed ikke videre besatte sig end Fru Birgitte Wille, Christoffer Galdes Efterleverste, lader dem udvise. Fra 1579 har man en Bestalling for (Nide) Fogden paa Svenstrup; han skulde have 16 gamle Daler aarlig, en Hoffkønning saa god som een af Svendene og Foder til en Hest, hvilket Lehnsmanden paa Roskildegaard skulde lade ham betale.

Efter Frederik den Andens Død blev der som bekjendt under Christian den Fjerdes Barnsom indsat et Regjeringsraad af fire Rigstraader, der i den Anledning forsynedes med Lehn i Sjælland; Jørgen Rosenkrands til Rosenholm, Lehnsmænd paa Kalls, den ene af Regjeringsraaderne, fik saaledes Svenstrup 1589, som det hedder i Lehnbrevet: efter som han med de andre Re-

gjeringsraader styrer Riget til det bedste og derfor altid skal forblive i Kjøbenhavn tilskede eller hvor Regjeringen bliver forordnet, og derover ikke atene med større Besværing end før bliver beladet, men og maa gjøre større Bestofninger paa Husholdning sammesteds, paa det at han da her i Landet (Sjælland) maatte have et Lehn, hvorfra han kunde nyde nogen Hjælp til saadan Husholdning. — 1592 fik Johan Bernesov til Nielstrup Lehnbrev paa Sveustrup, dog at han skal gjøre Kostjeneste deraf saavel som af Gaardens Arving med tre gerust Heste, eller afgiftsfrit ligesom Jørgen Rosenkrands det sidst i Børge havde. — 1594 fik Christian Holf til Høigaard, kongelig Secretær, det i Forlehnning qvit og frit, saalænge han er i Bestilling — som Secretær — og derefter at tjene deraf med to gerust Heste. — 1596 fik den kongelige Statsrefter Gustachius von Thymen det paa samme Bilsaar, men boede paa Snekkendorp paa Rammestrup Mark, hvilken Gaard nu ikke mere er til; samme Mar blev der bevillet Bønderne, forsaavidt de boede i samme Sogn som Sveustrup laae, ligesom Adelsens Ugedagstjenere at betale blot halvt imod andre Bønder af den udbudne Stat og Landehjælp, da de klagede over den daglige Vægt og Arbejde til Sveustrupgaard, hvormed de besværedes. I Kongens Forretning over Rigets Indtægt og Udgift 1602 anslaaes dette Lehn Indtægt til 589 Rdl. Sp., hvilket altsaa var Stadtmesterens Løn. — 1610 var Peder Bøse til Sørup Lehnsmænd paa Sveustrup. — 1619 fik Frederik Keed til Tyegstrup Lehnbrev paa Sveustrup for en aarlig Afgift af 100 Rdl. Sp.; han skulde holde Kongen og medfølgende Heste i 1—3 Rætter og maatte derimod selv beholde Avlingen samt $\frac{1}{6}$ af den uriske Reute, dog at han lener Fogden og alle andre Folk, og ikke tilsteder dem noget Genant i Lehnet.

I Aaret 1622 indtraaede en Forandring i Forholdene med Hensyn til Sveustrup, idet Kongen bortbyttede Hovedgaarden med endel af Godset til Roskilde Domcapitel, hvor Sveustrup som til at udgjøre det Prælaturs, som benævnedes Diaconat eller Decanat; dette bestod saaledes af Hovedgaarden, som svarede 4 Pund (13 Tdr. 2 Sptr.) Rug, 4 Pund (16 Tdr.) Byg (Sjællandsk Maal) og 1 Td. Smør, i det Hele regnet for 41 Tdr. 2 Sptr. Hartkorn, Rug og Byg, med Stov til 700 Svins Ilden, samt dertil 4 Halvgaarde i Sveustrup By, Sveustrup Veimølle, 5 Halvgaarde 3 Huse i Grønolt, 5 Gaarde 2 Huse i Borup, Borup Mølle, 1 Gaard 1 Hus i Bassebjerg med Stov til 80 Svins Ilden, 7 Gaarde 4 Huse i Rammestrup, 1 Gaard i Effeherup, 4 Gaarde i Gammelø, 8 Gaarde 2 smaa Gaarde og 4 Huse i Kimmerløv, ialt en Hovedgaard, 2 Møller, 36 Gaarde og Halv-

SVENSTRUP

i Sjælland, opført 1670.

gaarde, 2 Smangaarde eller Bol, 14 Huse; de 18 Gaardsæder fra 1454 vare nu forvandlede til 9 Halvgaarde, der vare Ugedagstjenere ligesom hine, men til denne Klasse af hovegigjærende Bønder hørte nu ogsaa alle andre Gaarde — 18 — i Borup Sogn, hvilke 27 Gaarde og Halvgaarde maatte gjøre daglig Vægt og Arbejde til Svenstrupgaard; hele Diaconatets Landgildeafgifter vare: 4 Pund (13 Tdr. 2 Sthr. sjæll. Maal) Rug, 39 Pund (236 sjæll. Tdr.) Vyg, 50 Tdr. Havre, 2½ Tdr. Smør, 6½ Pund (21 Tdr. 4 Sthr.) Meel, 35 Kam, 34 Øjes, 46 Par Høns, 9 Seneffs Væg, 2 Dal. Hundspenge samt Skov til 780 Svins Olden; hele denne Afgift udgjorde i Vyg 326 Tdr. 3 Sthr. 1 Fdf. sjæll. Maal; derunder regnedes Hovedgaardens Køl for 4 Pund (13 Tdr. 2 Sthr.) Rug, 4 Pund (16 Tdr.) Vyg og 1 Td. Smør, ialt 41 Tdr. 2 Sthr. Vyg samt Skov til 700 Svins Olden; den breveds, som alt bemærket, med fuldt Hovteri af 27 Ugedagstjenere i Borup Sogn, hvorimod de andre 9 Gaarde og 2 Bol fun gjorde lidt Arbejde i Slet og Høst.

Det øvrige Gods, som havde ligget under Svenstrup, bortforlehnedes særskilt og udgjorde 2 Gaarde i Agerup, 1 Gaard i Vigersted, 3 Gaarde i Snefferup, 1 Gaard i Gammerrød, 5 Gaarde i Stubberup, 7 Gaarde i Høget, 3 Gaarde i Trustrup, 7 Gaarde i Kløvested, 2 Gaarde i Stenfelstrup, 1 Gaard i Lille Salby, 4 Gaarde i Dalby, altsaa 36 Gaarde; hermed forlehnedes Christoffer Urne til Nærsmarte, sng. Rentemeister, for en aarlig Afgift af 279 Rdl. Sp. samt ½ af det Uvise — Sogefald og Stedsmaal eller Indsestning, — hvorfor han skulde gjøre Regnskab, ligesom for Oldengjæld og rodbuggen Skov, dog med fri Olden til hans egne, hjemfædte Svin; han skulde holde Bønderne ved Lov og Ret og maatte „ingen aff vore og trossens vornede bønder sømner løsfæggisse eller vden vores naadigste beuilling selge og afhænde,“ hvilken Bestemmelse gjerne forekommer i hiin Tids Lehnbreve paa Sjælland og Smaaerne, hvor Vornedsfædet herskede; Aaret efter fik han et nyt Lehnsbrev, men Afgiften forhøiedes til 374 Rdl. Sp. 1 Ort. 16½ f.

Christoffer Urne forlehnedes desuden af Roskilde Capitel — i hvilket han selv var sidste Archidiaconus — med Svenstrup Hovedgaard, hvor hans ene Datter er fød 1627. Efter ham blev Just Høg til Gjorslev forlehnede af Kongen med Svenstrups overblevne Gods 1629, derefter Oluf Brokkenhuus til Hjuleberg, siden Landeodmøner i Sjælland; denne var tillige Roskilde Capiteles sidste Decanus og som saadan altsaa Besidder af Hovedgaarden Svenstrup. Efter Souverainitetens Indførelse indbroges alle Capitelers Gods, for det Veste Straz, for en Deel efterhaanden som de dermed Benificerede bort-

døde; Oluf Brokkenhuus benævnes 1662 Befalingsmand paa Svenstrup og levede endnu 1670, saa at Kongen ikke oppebiede hans Død for at disbonere over dette hans Lehnsgods, thi allerede 14 April 1666 afskændedes hele Svenstrup Lehu til Erkebiskop Hans Svane paa følgende Maade.

1. Kronens Gods under Svenstrup, nemlig i Ringsted Herred Agerup 2 Gaarde 4 Huse, Vigersted 1 Gaard, Snefferup 3 Gaarde, Ramsø Herred Gammerrød 1 Gaard, Trustrup 3 Gaarde 3 Huse, Kløvested 7 Gaarde 4 Huse, Lille Salby 1 Gaard 3 Huse, Dalby 4 Gaarde 4 Huse, Stubberup 5 Gaarde 3 Huse, Høget 7 Gaarde 4 Huse, Stenfelstrup 2 Gaarde, hvilket er det gamle Gods, som nævnes 1622; dertil endvidere i Ringsted Herred St. Hans Sogn Ugelstrup 3 Gaarde, Vigersted Sogn Orved 4 Gaarde 2 Huse, ialt 43 Gaarde 27 Huse, hvilke foarede 397 Tdr. 1 Stp. 2 Alb. 3½ Penning Hartorn, blot Vyg, à 50 Rdl. for Lønde Hartorn . . . 19,860 Rdl. 27½ f.

2. Diaconatet Svenstrup, nemlig i Ramsø Herred Kimmerlev Sogn Svenstrup Hovedgaard, foarede 4 Pund Rug 4 Pund Vyg 1 Td. Smør eller 41 Tdr. 2 Sthr. Hartorn, samt dertil i Svenstrup By 4 Gaarde 6 Huse, Svenstrup Veirmølle, der dog nu var øde og ikke senere er opbygget, Granolt 5 Gaarde 2 Huse, Bastebjerg 1 Gaard 1 Huus, Schiefferup 1 Gaard 4 Huse, Lammestrup 8 Gaarde, Gammerrød 4 Gaarde 2 Huse, Borup 5 Gaarde 2 Huse, Borup Mølle, Kimmersløf 8 Gaarde 2 Bol 8 Huse, ialt 1 Hovedgaard 1 Mølle 36 Gaarde og Halvgaarde 2 Bol 25 Huse; Gødsset er det samme som 1622, dog vare Husene foragede; Landgilden af Gaardene var uforandret, men Skovene regnedes for 31 Tdr. 4 Sthr. Hartorn og nogen Græsning af et Vænge anfat til Hartorn, hvorved den hele Landgilde blev 356 Tdr. 1 Fdf. Hartorn, næsten ubelukkende Vyg, à 50 Rdl. for Lønde Hartorn . . . 17,802 Rdl. 8 f.

3. Svenstrup Hovedgaardens Bygninger regnedes lige med 7 Tdr. Hartorn eller 350 — —

4. Prælatengen paa Slagerupsmark regnedes for 3 Tdr. Hartorn eller 150 — —

Summa 763 Tdr. 1 Stp. 1 Fdf. 2 Alb.

3½ Penning Hartorn eller . . . 38,162 Rdl. 35½ f.

Denne Hovedgaard med alle tilliggende Gaarde, Bol, Huse, Møllestæder, Landgilde, Gjesteri, Stedsmaal, Sogefald, Vægt, Arvælde, Vornede Bønder eller den Rettighed af Fødtte og Ufædte overdrager Kongen til Erkebiskopen, dog forbeholdende sig Gjenfædsret til det Hele eller en Deel for den samme Ppris, 50 Rdl. for Lønde Hartorn, med tillig Erstatning for Forbedringer. Erke-

SVENSTRUP

i Sjælland, opført 1670.

bispen skal beholde dette Gods med samme Ret, som Adelen i Danmark nyder sit Gods, dog Jagten undtagen, idet Hverken han eller Kogen paa hans Vegne maa besatte sig med Wildbanen paa Godsset, saavidt Hjorte, Ginder, Daadyr, Raadbyr eller deslige stort Wildt angaaer, hvormod han maa nyde Smaaslytteri, som Kæve, Harer og Fugle. — Tre Aar efter gjorde Kongen ganske Afkald paa sin Indløsningsret, da Bygningerne paa Svenstrup vare saa brosfædige og der maatte anvendes saa store Besøftninger saavel paa deres Standsættelse som paa Wangenes og Markernes Indbegning og Inddigning samt til at indrette Godsset, som i lang Tid ikke havde været samlet, efterdi en stor Deel deraf havde været Strøgods; samme Aar, 1667, tilskjødde Kongen ham Birkeret over Svenstrup Visk samt Kaldret og jus patronatus til Borup og Kimmerslev Kirker med Kirkeienden, som var 6 Pund Rug og 6 Pund Byg, samt af Kirkejorden 1 Pund Byg 1 Td. Havre og 30 $\frac{1}{2}$; desuden fik Præsten af samme Tiender 12 Tdr. Havre for selv at holde Vin og Brød: disse Tiender udgjorde 32 Tdr. 5 Eshr. 1 $\frac{1}{2}$ Hdt. Hartorn 4 50 Rdl., ialt 1644 Rdl. 26 $\frac{1}{2}$.

Svenstrup kom saaledes igjen i private Hænder og dets nye Eier er bekendt nok i den danske Historie som det fornemste og vigtigste Redskab til Absolutismens Indførelse. Naar tidligere denne hans Virksomhed anføres til hans Berømmelse, ja vel egentlig er den eneste Fortjeneste, som hans seneste, udmærkede Biograph tillægger ham, saa viser denne Sag sig nu for os i et helt forskelligt Lyg, og vi ere langt fra at rose ham for de Intriger, hvorved han forhindrede frifindede Deputerede paa den stjernnevangre Københavnske Rigsdag i October Maaned 1680 fra alt dengang at kaste Danmark en fri Forfatning, benyttende foruden sin Melalenhed, for at overbevise Gemtterne, kongelige Cabinetsordrer, for at fjerne Frihedens dygtigste Talsmænd, saaledes som Tilfældet var med den Deputerede for Universitetet, Profesfor Willum Lange: havde denne for 200 Aar siden forskaffet Danmark en fri Forfatning, med tilsvørgt Rivegægt imellem Kongemagten og de forskellige Stænder, vilde vort Fædrelands Tilstand have været en ganske anden og dets Betydning iblandt Europas Stater heel forskjellig fra den, det nu kom til at indtage: naar man læser en Schildring af Forholdene i England for 200 Aar siden og sammenligner den med Nutiden, kan man neppe tvivle om at Danmark, som dengang stod omtrent paa samme Culturtrin, med en fri Forfatning vilde have været ifaand til at naae et helt andet Standpunkt, end det var muligt under Absolutismen og dens for største Delen tvdske Haanblangere. — Afseet fra hans Virksomhed som Absolutismens Tjener er der ikke meget Rosværdigt at sige om Svane; han var en mynbig

og trættefær Bispe, luns lidet afholdt, men desmere frygtet af sine Undergivne, Sjællands Præstekab og Universitetets Profesforer, frydende for Kongen og ikke ansende nogen Pligt, hvor det gjaldt at indsmigre sig hos denne, ærgjerrig i høj Grad og forsængelig til det Ratterlige. Kongen, som skylde ham saameget, belønnede ham med Penge og Kæbberviisninger, især med de sidste, paa hvilte han satte størst Værdi, saameget mere som han var rig og ikke trængte til de første; Svane udnævntes endnu i October Maaned til Erkebiskop, Kongelig Raad, Præsident i Consistoriet og Afsesfor i Collegium status samt i Høisteter. Godser stjælede Kongen ham derimod ikke, hvorvel saadant fortælles af alle ældre Historiskrivere baade om Svenstrup og Bro i Sønderfjord i Norge; det første have vi seet at han kjøbte for 50 Rdl. pr. Lønde Hartorn, hvilket var den almindelige Værdi paa Statens Jordegods i hin Tid, og det sidste, der efter ham kaldtes Svans og udgjorde 927 Tdr. Hartorn, kjøbte han ligeledes, som man seer af Skjødet; derimod forærede Kongen ham en Karet, hvilket næsten maa anses som en Satire, naar man veed at en Karet var en Hovedgrund til hans Had imod den gamle Adel, som ikke vilde tillade hans Frue at kjøre i Karet med Himmel over.

Erkebisppeu døde 1668 hvorefter Svenstrup tilhørte hans Do; Enken Marie Fyhren og Børn erholdt 1682 kong. Bevilling for Svenstrup som adelig Sædegaard med Skattefrihed for 73 Tdr. 4 Eshr. Hartorn, saa at der, siden Kongen afskændede Gaarden, var blevet underlagt denne 32 Tdr. 2 Eshr. Hartorn tidligere Bøndergods, nemlig Svenstrup By, Bastebjerg og endel af Grønholt og Aagestrup; efter den nye Matrifel udgjorde Hovedgaarden 77 Tdr. 5 Eshr. 1 Alb. frit Hft. Gudnu 1685 erede Moderen og Børnene den i Skældsstab, som man seer af et Brev fra Erkebispens Svigerfær, Cancelliraad Walter, til Dverjægermester Ored Reventlov i Anledning af en Hare, Skytten paa Svenstrup havde skudt ved Dalby paa den kongelige Wildbane, hvorover Erkebispens Arvinger frygtede for at miste deres Jagtret. Efterat Sønnen Frederik Svane var bleven voren, overtog han nok Gaarden, paa hvilten Moderen havde opført en ny Hovedbygning 1680. Han var en meget ivrig Jæger og havde det Uheld i sin Hidlighed at fære sin hele Jagt ind paa Kongens Wildbane, der her laac temmelig blandet med Svenstrups Gods; dette blev indberettet, og han kunde efter hin Tids strenge Love være kommen i Slaveriet eller ialt Fald have maattet løse sig med en saa stor Pengebøde, at let hans hele Formue kunde gaac i Lyset derved. Kong Christian den Femte iføsum imidlertid hvad han skylde Faderen og sparede paa Beretningen derom: „det har Hr.

SVENSTRUP

i Sjælland, opført 1670.

Svane Lov til at gjøre, efterdi Vi have gjort ham til Vor Jægermester, hvorefter han lod Befalling udfærdige under en ældre Dato. — Jægermester Svane forsøgte Godset betydeligt, stiftede 1722 en Skole i Grønholt, hvortil Svenstrup aarligten skal udrede 5 pCt. Rente af 1120 Rdl., og døde 1730, hvorefter hans Datter, Marie Svane, arvede Gaard og Gods; hun var først gift med Oberst Jesper Friis, der allerede døde 1716, derefter med Kammerjunker Frederik von Dertzen, som 1733 blev optaget i Ørredskanden; samme Aar blev han gift ved sin Kone for Lovensstemmelse i Gemytterne og hun levede indtil 1772 i Kjøbenhavn under Navn af Grevinde Svane. Grev Dertzen beholdt ved Overenskomst Svanestrup, som han 1751 bortbyttede for Alleslev og Tryggvælde til Krigsraad Peder Johansen Neergaard, der 1763 skjødede samme til sin eldste Søn, Etatsraad og Landsdommer Jens Brun Neergaard. Denne forsøgte Godset betydeligt og opførte den nuværende Hovedbygning 1782; 1780 lod han sig optage i den danske Adelsstand. Han døde 1788, hvorefter hans Enke, Anna Marte Møller, beholdt Gaard og Gods indtil sin Død i Aaret 1802; hun var en yderst virksom Kone, som bestyrede sin Eiendom meget godt, lod Godset udfiske paa sin Beføining i Tidrummet 1791—1802 og ved Disposition af 1796 oprettede et Fideicommiss med en aarlig Rente af 2400 Rdl. til Delling mellem hendes fire Børn og deres Afkom, hvilket Fideicommiss er prioriteret i Svanestrup; 1791—92 oprettede hun en Hovforretning med Godsets 88 hovertigjørende Bønder. — Efter Etatsraadens Død overdroges Gaard og Gods isølge hendes Disposition af 1796 til hendes næstældste Søn, daværende Major siden Kammerherre J. N. Brun de Neergaard til Skjoldnæsholm og Meetsløsgaard, ved Skjøde af 12 Nov. 1803 af hans Brødre for 410,000 Rdl. Vaarens Størrelse var isølge Jordebog for 1796 77 Tdr. 5 Eptr. 1 Alb. tit Uger og Engs, 7 Tdr. 3 Eptr. 2 Fod. 2 Alb. Skovsklyds Hartorn, 1062 Td. 4 Eptr. 1 Fod. 1 Alb. ufrit Uger og Engs, 67 Tdr. 2 Alb. Stov og Mølleklyds Hartorn, matr. Kirkeiende af Borup og Kimmerslev Sogne 46 Tdr. Hartorn; Jordebogsafgiften 4 Tdr. Rug, 902 Tdr. 1½ Eptr. Byg, 101 Td. 7 Eptr. Havre, Smaarebelsøpenge 81 Rdl. 5 Mk. 1 p., Huus og Mølleafgift 930 Rdl. 5 Mk., Hoverts og Randgildepenge 618 Rdl. 3 Mk. 15 p.

Major Neergaard afhændede 1806 endel Estragods, nemlig 26 Gaarde og nogle Huse med 239 Tdr. 3 Eptr. 2 Fod. Hartorn til Overkrigscommissair Schmit og en Gaard i Trangilde paa 16 Tdr. 7 Eptr. 1 Fod. 1 Alb. Hart-

orn til Fæstern; de øvrige 26 Gaarde vare ogsaa tilbude Fæsterner paa billige Bifkaar, men disse affogte at købe dem — 1817 afbrændte endel af Udhujene, hvilket blev gjenopførte 1818 og 1819; Gaardmandshovieret blev affastet 1846 for alle 88 hovertigjørende Bønder. Samme Aar døde Kammerherre og Svanestrup tilfaldt isølge hans Disposition hans ældste Søn, Kammerherre J. N. C. Brun de Neergaard, og bestemtes til en Familieeendou for Etatsraad Jens Brun Neergaards Efterkommere. — 3 Aaret 1848 op-hævedes Husmandshovieret efter Forening med de Baagjeldende.

Svanestrup Gods udgjorde 1843 ifrit Uger og Engs Hartorn 782 Tdr. 4 Eptr. 2 Fod. 2½ Alb., hvoraf 537 Tdr. 2 Eptr. 3 Fod. 2½ Alb. laac i Kjøbenhavns Amt og 245 Tdr. 1 Eptr. 2 Fod. 2½ Alb. i Sors Amt; Jordebogsafgiften var 104 Tdr. Rug, 764 Tdr. 3 Eptr. 1 Fod. Byg, 167 Tdr. 6 Eptr. Havre, 3,734 Rdl. 2 Mk. 3½ p. Huus Jord- Kro- og Mølleafgift samt Hovert af 88 Gaarde. — 1850 udgjorde Gaard og Gods efter den nye Maatfel: Svanestrup Hovedgaard i Kjøbenhavns Amt privat. Grlf. 95 Tdr. 1 Eptr. 1 Fod. 1½ Alb. uprivil. do. 11 Tdr. 3 Eptr. 3 Fod. 1½ Alb., i Sors Amt uprivil. do. 6 Tdr. 5 Eptr. 3 Fod. 1½ Alb., ialt Uger og Engs Hartorn 113 Tdr. 3 Eptr. 1 Alb. med et Areal af 900 Tdr. Land, hvoraf 200 Tdr. Land Eng; Skovene udgjorde 46 Tdr. 5 Eptr. 2 Fod. 1½ Skovsklyds og 2 Tdr. 5 Eptr. 1 Fod. 1½ Alb. Uger og Engs Hartorn i Kjøbenhavns Amt samt 13 Tdr. 1 Eptr. 1 Fod. 2 Alb. Skovsklyds Hartorn i Sors Amt, Arealet 2900 Tdr. Land; matriferet Tiendehartorn 46 Tdr., nemlig Kirkeienden af Borup og Kimmerslev Sogne; Søndergodset i Kjøbenhavns Amt 6 Eptr. 3 Fod. privat, og 541 Tdr. 2 Fod. 2½ Alb. uprivil. Uger og Engs Grlf., Mølleklyd 9 Tdr. 2 Eptr., i Sors Amt 278 Tdr. 7 Eptr. 1 Fod. 1 Alb. uprivil. Uger og Engs og 16 Tdr. Mølleklyds Hartorn, ialt 820 Tdr. 6 Eptr. 3 Fod. 1½ Alb. Uger og Engs og 25 Tdr. 2 Eptr. Mølleklyds Hartorn; under Godset hørte to Hoflegaarde, Stenkestrupgaarden i Kjøbenhavns Amt og Overdrøvs-gaarden i Sors Amt, samt 98 Bøndergaarde, 4 Vølfeder, 192 Huse, 1 Kro, 2 Møller; Randgilden udgjorde 150 Tdr. Rug, 754½ Tdr. Byg, 199 Tdr. Havre, Huus-Jord- Kro- og Mølleafgift 4,134 Rdl. 1 Mk. 14 p., Hovertafgift 308 Tdr. Rug 308 Tdr. Byg samt 2,507 Rdl. 48 p. i Penge. — Jagt havec nu i fuld Udstrækning paa hele Godset, idet Kronens tidligere Forbehold af Overjag-ten er faldet bort.

Heignet og Farebeksholm.

I Sventrupps nærmeste Omegn laae i gamle Dage to bekjendte Herregaarde, Heignet og Farebeksholm, af hvilke der nu, saavidt mig bekjendt, aldeles intet Spor findes. Begge tilhørte Familien Moltke: Heignet laae i Byen af samme Navn i Dorup Sogn, Farebeksholm ved Holme Mølle i Eiby Sogn, begge i Ramsø Herred. Heignet solgte Fru Ingeborg, Albert Albertsen (Heiethens?) Efterleverste til Hr. Jacob Olafsen (Lunge), og dennes Søn, Hr. Holmer Jepsen (Lunge), 1382 til Fru Elene (Lunge) af Biernebe, Hr. Everard Moltkes Efterleverste, Conrad Hennekesøn (Moltke) og Everard Moltke tilligemed alt sit Gods i Heyneth, Dalby og Afsertorp (Afsendrup); dette Gods som formodentlig til Kronen som en Deel af Wicke Moltkes Arvegods, hvilket denne i Aaret 1399 maatte afstaae altsammen til Dronningen, hvorfor vi des ikte. — Farebeksholm tilhørte 1371 og 1390. unge Cort Moltke, Lehnsmænd paa Vordingborg, uden tvivl den samme Conrad

Hennekesøn som 1382 blev Medeier i Heignet. Af hans tvende Sønner mistede Wicke Moltke 1399 alt sit Gods, deriblandt rimeligviis en Deel af Farebeksholm; dets øvrige tilliggende Gods kom til Hr. Philip Arelsen (Thott) og blev af denne pantsat til Marsken Hr. Claus Rønnow for 1000 rhinske Gylden; det blev vel neppe indløst, efterdi Marsken senere solgte Dronning Dorothea 3 Gaarde i Eiby Sogn i Ladager, 3 Gaarde i Dalby, en øde Jord i Jersie og 1 Gaard i Kragehave i Heietaastrup Sogn, ialt 2 Læster Korn mindre end 2 sk, hvilket Gods „i Farebeksholms Løn“ Dronningen 1495 skændte til den hellige Landskloster i Kjøbenhavn; af Udtrykket „Farebeksholms Løn“ følger at Hovedgaarden med øvrige Tilliggende var i Kronens Eie. 1467 toges et Bidne af Ramsø Herredsting at Holmehuus (Eiby Sogn) var et Enemærke og ikte Fælledskov, og havde ligget til Farebeksholm i 100 Aar uillet og ufjæret; 1481 fortes Bidner om Farebeksholms Tilliggende i Ladager Skov.

